

500 ýyllap Käbäni goran aždarhanyň rowaýaty

Category: Kitapcy,Mistika we fantastika

написано kitapcy | 26 января, 2025

500 ýyllap Käbäni goran aždarhanyň rowaýaty 500 ЫЛЛАП КÄБÄНИ ГОРАН АŽДАРХАНЫŇ РОВАÝАТЫ

*Kanuny Soltan Süleymanyň aždarha motiwli ýatagany
Döwlet dileseň humaýdan iste,
Genji-kän isteseň aždarhadan iste.*

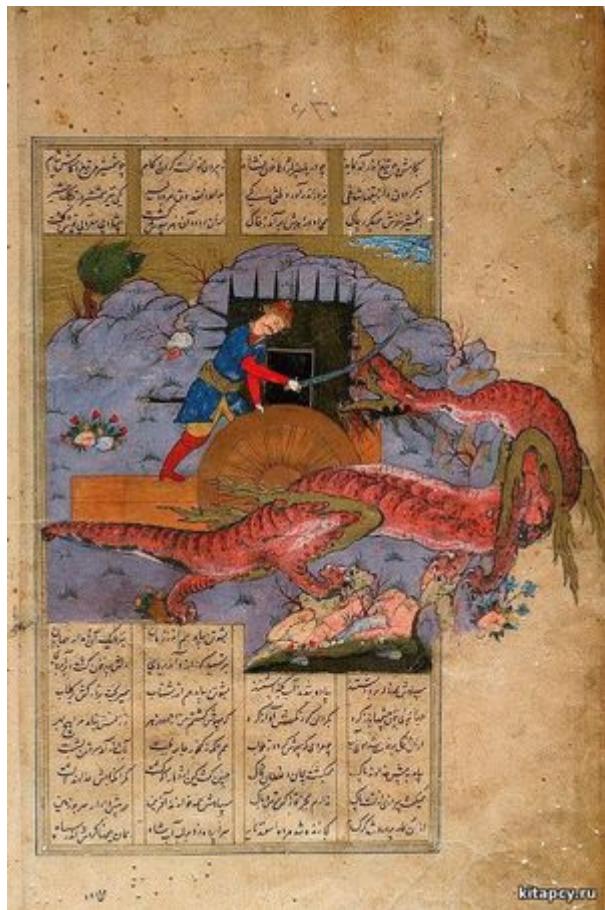
(Fizuly)

Fizulynyň «Leýli-Mežnun» poemasynda geçýän bu setiri «Käbäni 500 ýyllap goran aždarha» rowaýatyna yşarat edýär. Bu ýazgynyň dowamynnda okajak rowaýatyňzyň birinji bölegi hazyna goraýy aždarha bilen baglanyşykly bolsa, ikinji bölegi guşuň kureýşlilere nesibeleriniň şowlandygyny görkezmegi bilen baglanyşykly.

• Aždarhalar

Aždarhalar dürli medeniýetlerde ganatly, ganatsyz, dört aýakly süýreniji, ýylan ýaly dürli formalarda şekillendirilen mifiki jandarlardyr.

Suwda, gury ýerde ýa-da howada ýaşap bilýän ažarhalar uly ýylanyň, krokodiliň, hažzygyň ýa-da ýyrttyjy guşyň sypatynда berlipdir.

Firdöwsiniň «Şanamasynnda» Ispendiýar aždarhany öldürip durka
Ýakyn Gündogarda bolsa aždarha äpet ýylan görnüşinde
şekillendirilýär. Arap sözlüklerinde-de aždarha şolar ýaly
görnüşde gabat gelýär. Mysal üçin, Muhammet ibn Ebu Bekir er-
Razi (aradan çykan wagty 1268-nji ýıldan soñ) aždarhany
ýylanyň äpet görnüşi hökmünde sypatlandyrýar.

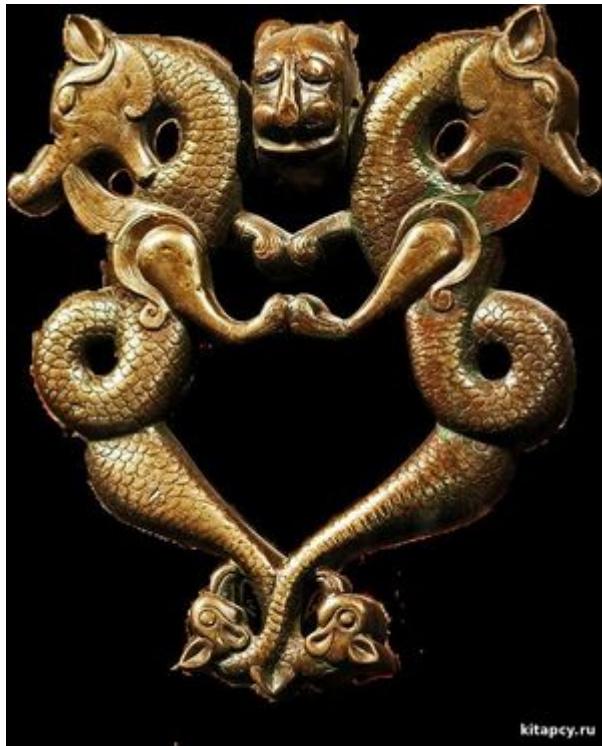
• Hazyna goraýjylygy

Aždarhalaryň tapawutlanýan taraplarynyň birem hazyna goraýanlygydyr. Deňizlerde ýa-da gury ýerde hazynalaryň goragçysy hasaplanýan aždarhalar hakda köp sanly hekaýatlar bar.

Şol hekaýatlaryň birem Käbäniň aşagynda saklanýandygy aýdylýan hazyna (عَذْنَى الْجَنَّةِ) hakdadır.

Guýa salnyp saklanýan hazyna dürli jowahyrlardan we gymmatbahaly daşlardan ybarat eken.

Aýtmaklaryna görä, yslamdan öñ birtopar adam şol hazynany ogurlamaga synanşypdyr.

Jizräniň Uly metjidinde aždarha motiwli gapynyň tokmagy

• **500 ýyllap Käbäni goran aždarhanyň rowaýaty**

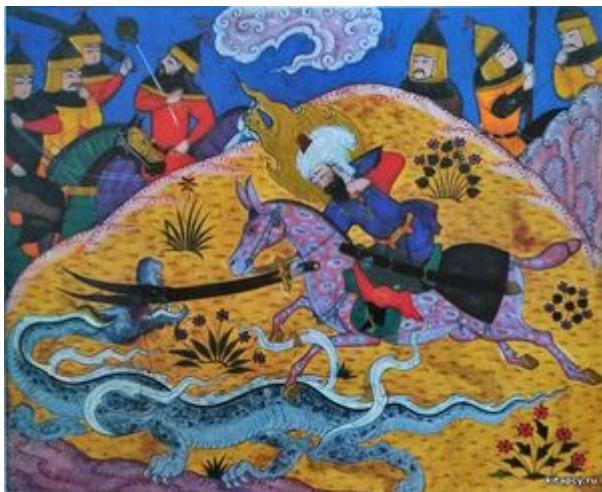
Ogurlyk synanşygy aždarha hekaýatynyňam başlangyjyny emele getiripdir.

Taryhçy Ezraki (aradan çykan wagtynyň 864-nji ýyldygy çaklanýar) «Ahbâru Mekke» atly eserinde ogurlyga synanşyk hakda Allanyň «arkasy gara, garny ak, owlak kelleli ýylany» ugradandygyny we onuň 500 ýyllap Käbäni gorap saklandygyny aýdýar.

«Kim erbet niýet bilen ýanaşsa, heläk boldy. Käbede duran zady ogurlamaga hiç kimiň bogny ysmady».

(«Ahbâru Mekke», 87)

Adamlar tarapyndan her gün esewan edilýän aždarha gündizlerine daşaryk çykyp, gjelerine hinine çekilýärdi.

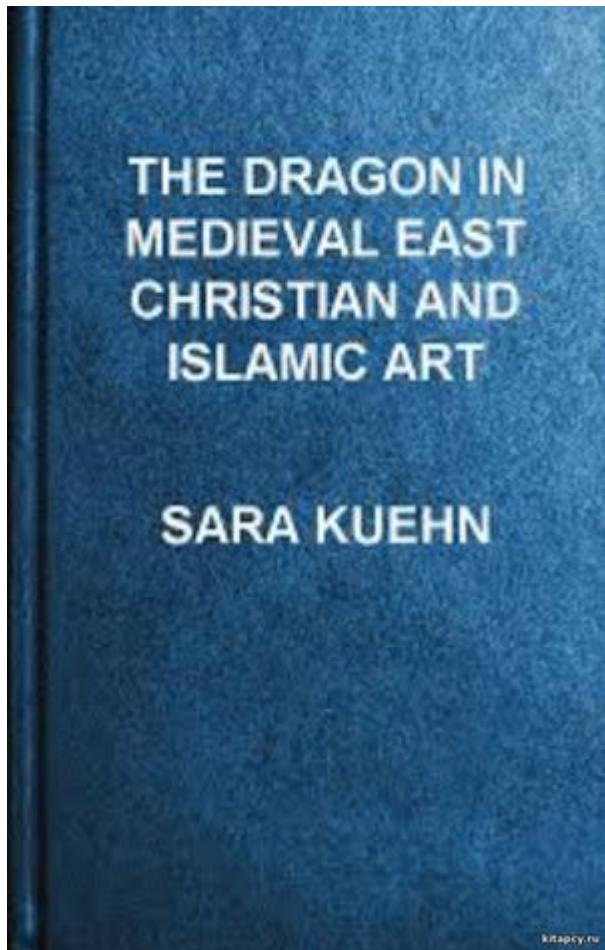
Hezreti Alyny aždarha bilen urşup durka sekillendirýän miniatýura

Ýüzlerçe ýyllaryň dowamynnda Käbäniň hazynasyny gorap saklan aždarha şol sanda Käbä zyýan berilmeginiňem öňüni alýardy.

Hekaýatyň soňky böleginde nesibäniň nädip kureýşlileriň haýryna çuwüşi gürrüň berilýär.

Bir gün kureýş taýpasy Käbäni abatlajak bolanlarynda, goragçy aždarha binany ýykjak bolýandylar öýdüp olara ýol bermeýär. Şonuň üçin kureýşliler Hudaýa Käbäni abatlamaga rugsat bermegi üçin doga edýärler.

Yzyndan «arkasy gara, garny ak, aýaklary altynsöw» bir guş gelip aždarhany alyp gidýär.

• **Aždarha simwol hökmünde**

«The Dragon in Medieval East Christian and Islamic Art» atly kitabyň awtory Sara Kuen aždarhanyň özgerişi we geçiş döwürlerini simwolizirleýändigini nygtaýar.

Şuny esas edip alanymyzda, Mekgede kureýş döwrüniň başlangyjy aždarha hekaýaty bilen simwolizirlenýär.

Hekaýatyň ahyrynda kureýsiň dogasy bilen bir guşuň uçup gelip, aždarhany alyp gitmeginde täze döwrüň başlandygyny habar berýär.

«Görogly» eposynyň «Göroglynyň öýlenişi» şahasynda Göroglynyň Agaýunusy almaga gidende aždarha bilen tutluşygyny şekillendirýän surat / «Görogly», «Türkmenistan» neşirýaty, Aşgabat-1990 ý. Suratçy W.Kogdin

kitapcy.ru

Şeýdaýynyň «Gül-Senuber» dessanynyň sahaby / Senuber ýoluny
kesen aždarha garşy söweşýär

• **Çeşmeler:**

- al-Rawi, Ahmed K.. «The Religious Connotation of the Islamic Dragon» Fabula, vol. 53, no. 1-2, 2012, 82-93.
- Muhammed b. Abdullah el-Ezrakī, Aḥbāru Mekke ve mâ câ'e fîhâ mine'l-âsâr (nşr. Rüşdî Sâlih Melhas), I-II, Beyrut 1399/1979.
- Kuehn, Sara (2011), «The Dragon in Medieval East Christian and Islamic Art», Brill.

Ömerjan KAÇAR / @beskuvafeñdi

Ýekşenbe, 28.08.2022 ý. Mistika we fantastika